

K Vitamini Eksikliği

Prof. Dr. Ahmet Koç

*Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Hematolojisi ve Onkolojisi BD*

TPHD Okulu - 6, Hemostaz
14-15 Eylül 2013, Ankara

1. Hasta

6 günlük kız bebek

- Kanlı dışkılama yakınması ile getirildi. Son bir günde ondan fazla kez kan şeklinde dışkılaması olmuş.
- Tetkik için kan alınan yerlerde de sızıntı şeklinde kanama var.
- 28 yaşındaki annenin 2. gebeliğinden, zamanında, evde ebe yardımıyla normal doğum.
- Anne sütü ile besleniyor.
- Cilt soluk, taşikardik ve takipneik. Diğer muayene bulguları normal.

- Hb: 9.7 g/dL,
- BK: 18.000/mm³,
- Trombosit sayısı: 310.000/mm³
- Protrombin zamanı (PT): 43 sn
- aPTT: 96 sn
- Periferik yaymada trombositler yeterli ve kümeli.

2. Hasta

Altı haftalık kız bebek

- Huzursuzluk, kusma, ağlama, emmede isteksizlik ve havale geçirme yakınmasıyla getirildi.
- Ateşi ve ishali yok.
- Yakınmaları iki gün önce başlamış.
- Konvulziyonu 30 dakika kadar önce başlamış ve acil poliklinikte ilaçla kontrol altına alınmış.
- Özgeçmişinde: 26 yaşındaki annenin ilk çocuğu olduğu, zamanında ve normal yoldan hastanede doğduğu öğrenildi.
- Anne ve baba kardeş çocukları.
- K vitamini ?
- Anne sütü ile besleniyor, ek mama ve vitamin kullanılmamış.
- Antibiyotik kullanılma hikayesi yok.

- Fizik muayenesinde ön fontanel kabarık
- İritabl
- DTR'ler hiperaktif

- Hb: 6.9 g/dL,
- BK: 23.000/mm³,
- Trombosit sayısı: 240.000/mm³
- Protrombin zamanı (PT): 46 sn
- aPTT: 102 sn
- Periferik yaymada trombositler yeterli ve kümeli.

- Bilgisayarlı beyin tomografisi incelemesinde sol temporal bölgede parankim içine kanama bulguları mevcut

PT ve aPTT'yi birlikte uzatan durumlar

- Koagülasyon kaskadında ortak yoldaki faktörlerden birinin veya fazlasının eksikliği
- Ekstrinsik ve intrinsik yoldaki faktörlerin birlikte eksikliği
  - Kalıtsal eksiklikler
  - Edinsel hastalıklar:
    - Karaciğer hastalıkları
    - K vitamini eksikliği

Ön tanılar: K vitamini eksikliğine bağlı kanama.

Tedavi:

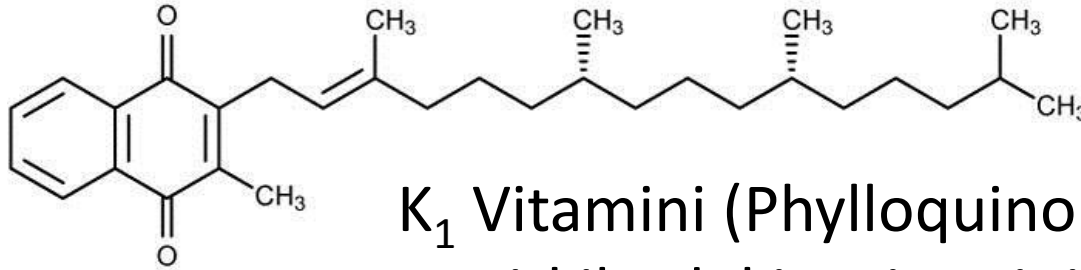
- K vitamini 10 mg İV
- Taze donmuş plazma 15 mL/kg

Her iki hastada da kanama kontrol altına alındı, PT ve aPTT düzeldi.

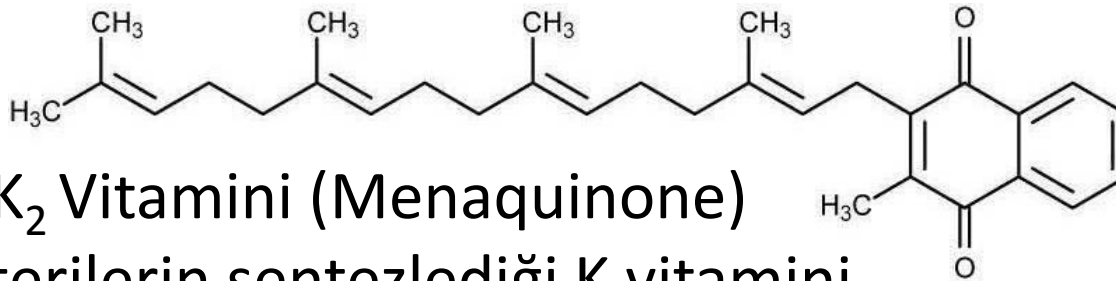
K vitamini:

- Bazı pıhtılaşma faktörlerinin
- Bazı antitrombotik proteinlerin aktif hale getirilmesi için gerekli bir vitaminler grubudur.
- 'K' *Koagulasyon vitamini isminden gelir.*

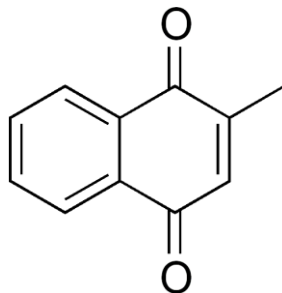
Tüm K vitamini formları bir metil – naftokinon halkasını paylaşırlar, yan zincir yapıları farklıdır.

K₁ Vitamini (Phylloquinone)
Bitkilerdeki K vitamini

K₂ Vitamini (Menaquinone)
Bakterilerin sentezlediği K vitamini

K₃ Vitamini (Menadione)
Sentetik K vitamini

- Sentetik, suda çözünebilen K 3 vitamininin (menadione) İntrinsik aktivitesi yoktur.
- Vücutta aktif menakinon formuna dönüştürülür.
- Özellikle G-6-PD eksikliği olan hastalarda olmak üzere, hemolitik anemiye yol açabilir.

K vitaminine bağımlı proteinler (KVBP)

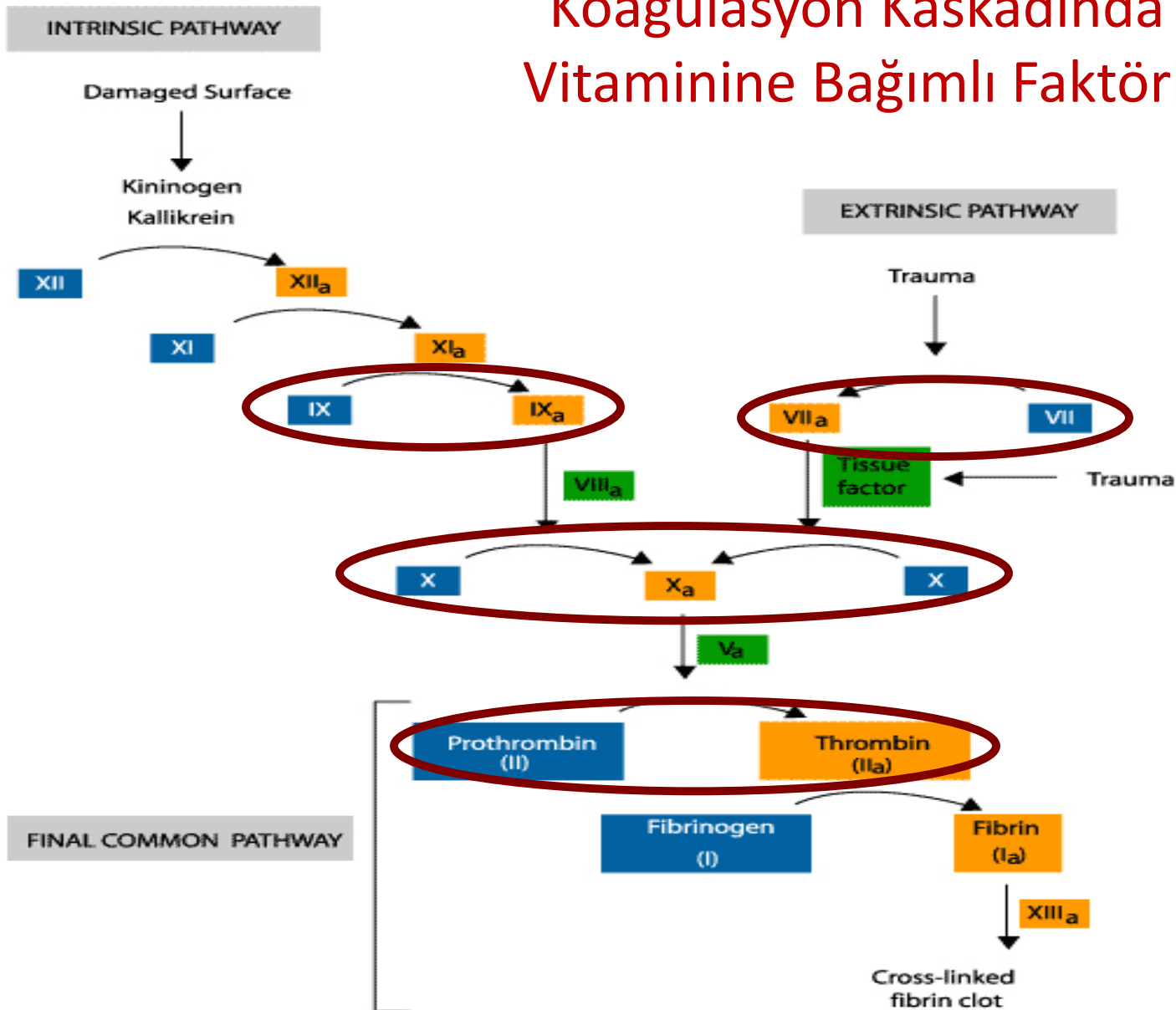
Prokoagulant proteinler:

- Faktör II
- Faktör VII
- Faktör IX
- Faktör X

Antikoagulant proteinler:

- Protein C
- Protein S
- Protein Z

Koagulasyon Kaskadında K Vitaminine Bağımlı Faktörler

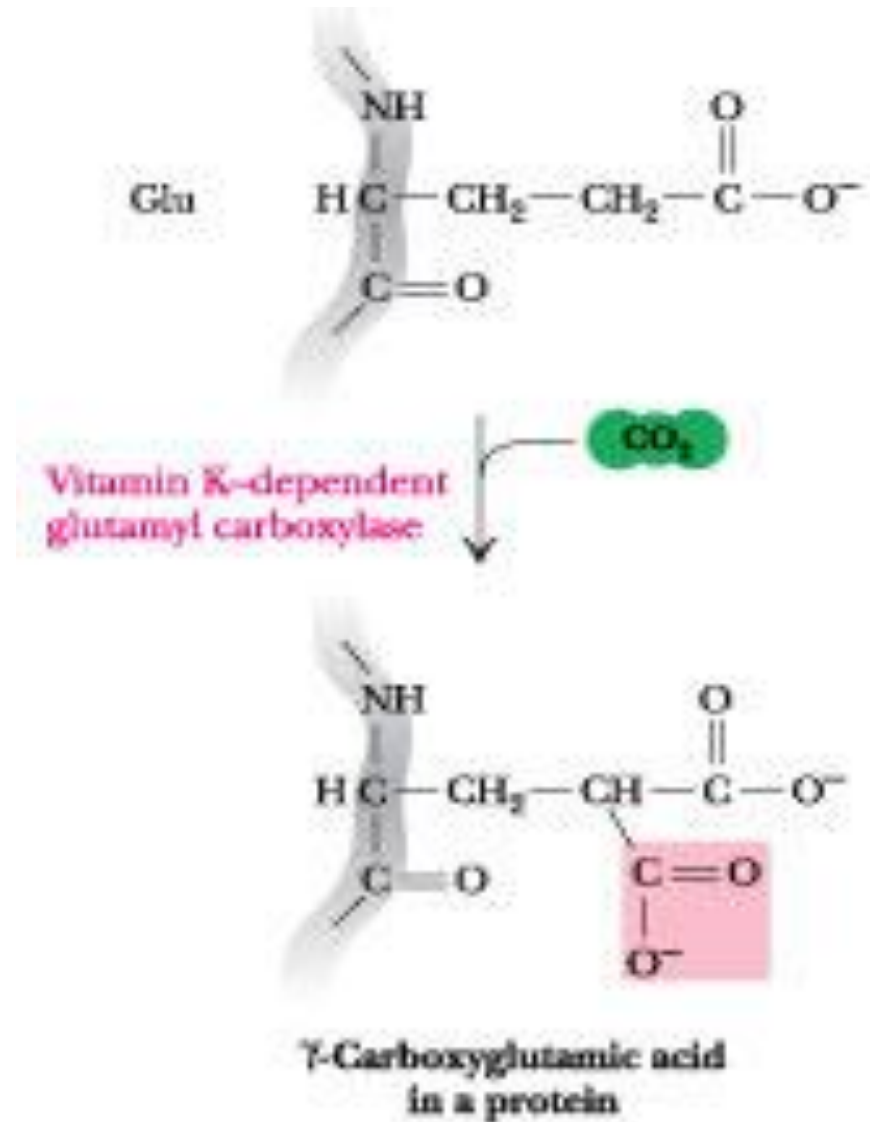
K vitaminine bağımlı proteinler (KVBP)

- Karaciğerde preprotein (öncül) olarak sentezlenir.
- Bu proteinlerde 9-12 arasında glutamik asid rezidüsü içeren N-terminal domain bulunur.
- Glutamik asit rezidüleri hepatik γ – glutamil karboksilaz (GGCX) ile γ -karboksiglutamik asite (Gla) dönüştürülerek aktif hale getirilir (γ -karboksilasyon).
- K vitamini karboksilasyon reaksiyonlarında kofaktör olarak görev alır.

Glutamik asit rezidüleri
(İnaktif öncül protein)

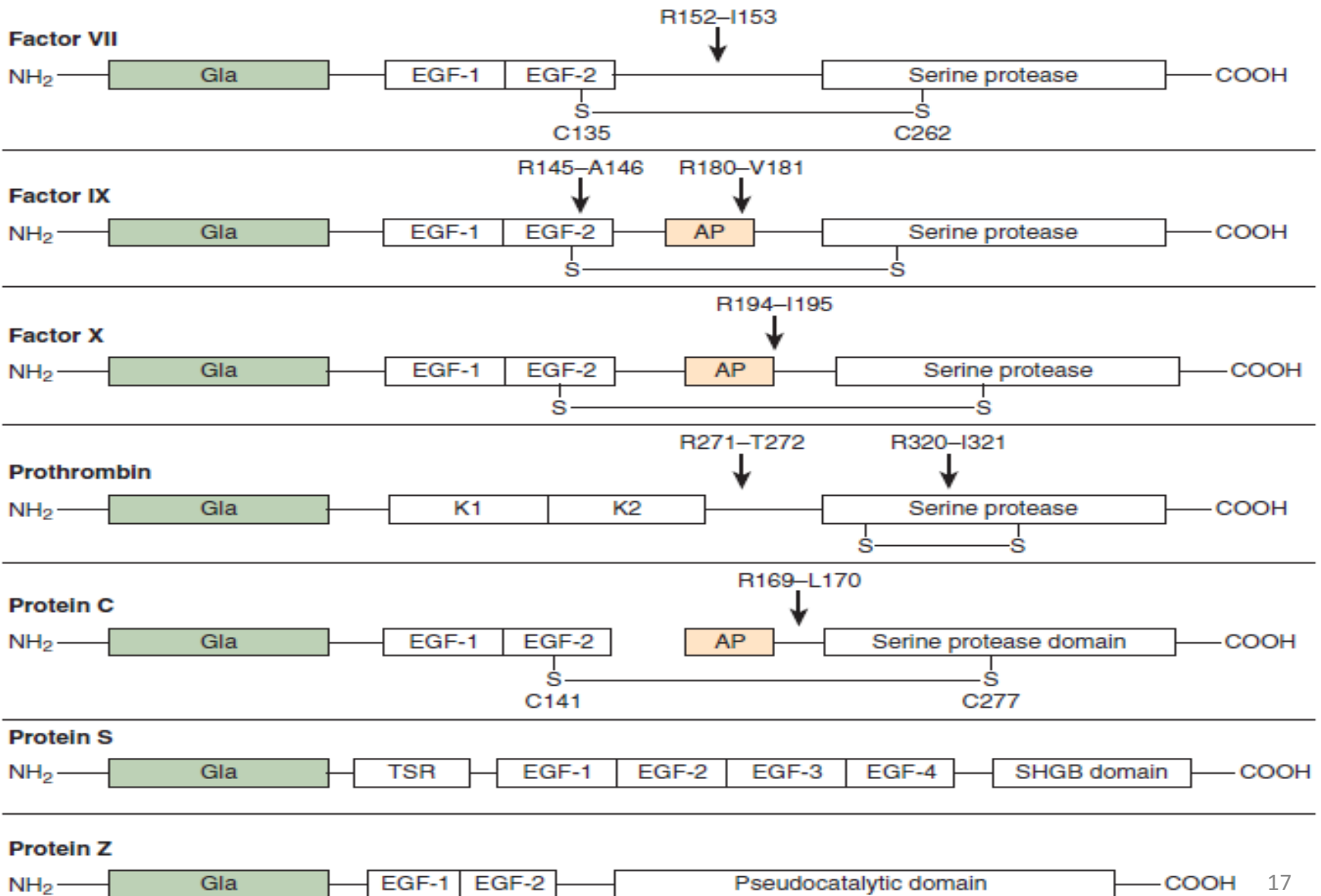
γ –glutamil karboksilaz
İndirgenmiş K vitamini
(KH₂)

γ -karboksiglutamik asit
(Gla)

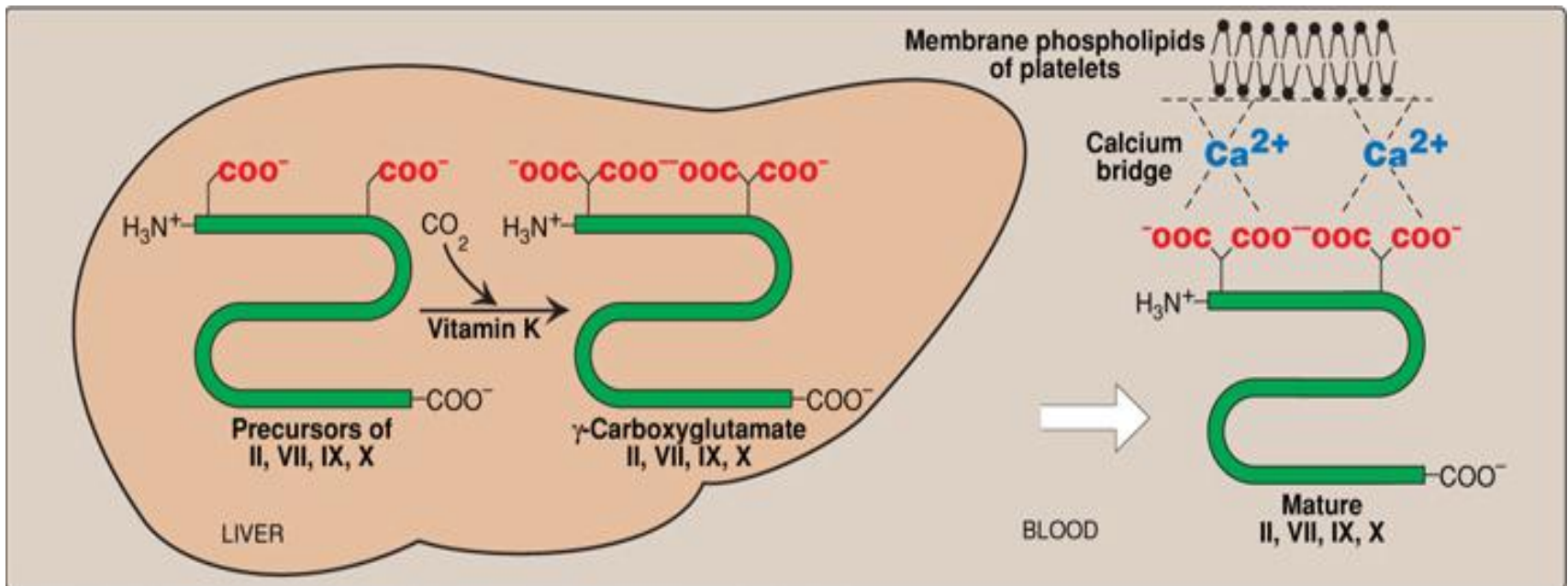

GLA modülü içeren proteinler K vitaminine bağımlı faktörler olarak tanımlanır

Glutamik asidin γ -karboksilasyonu:

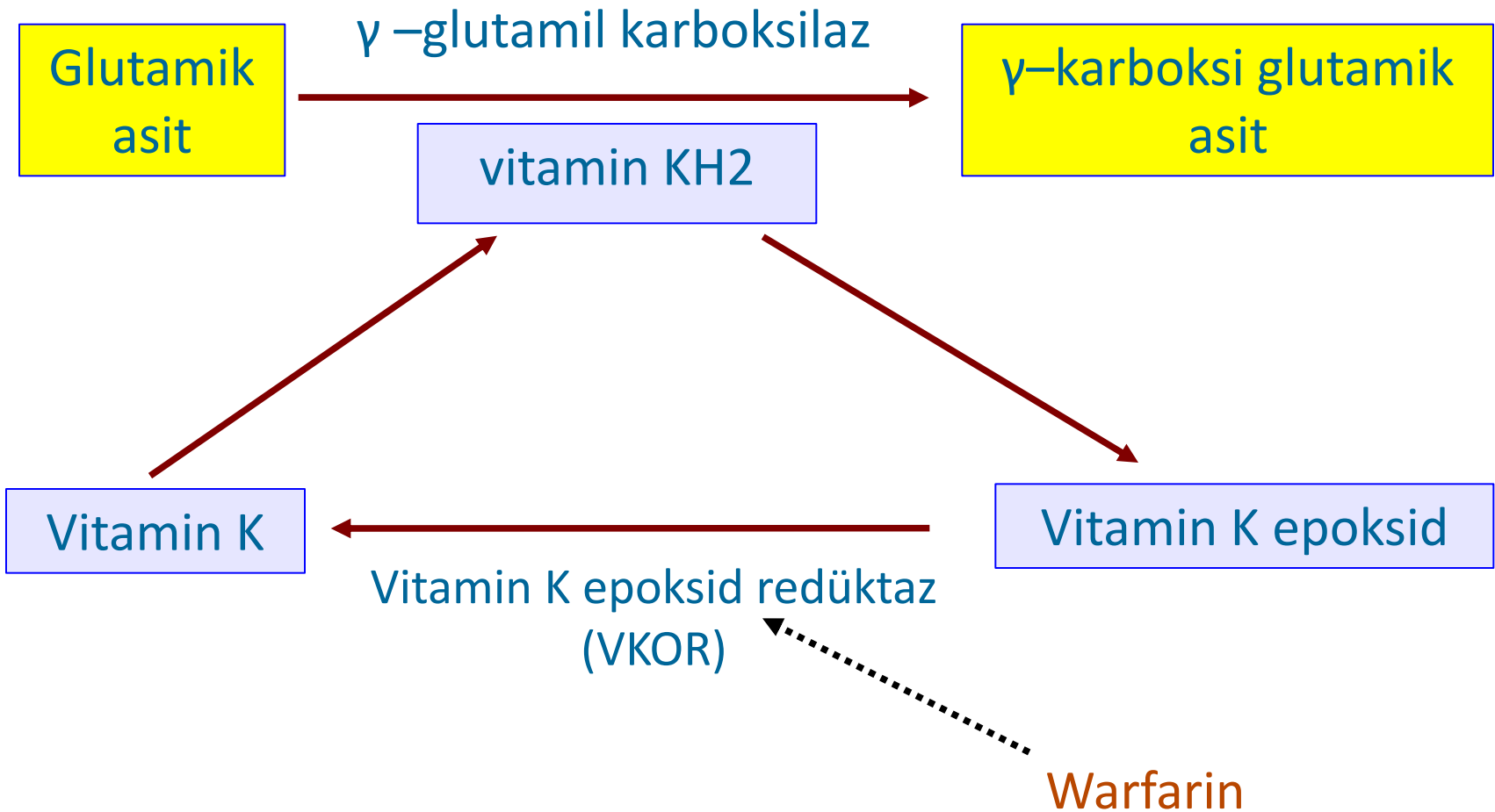
- Pıhtılaşma faktörlerinin:
  - Aktive plateletler
  - Endotel hücreleri gibi fosfolipid yüzeylere kalsiyum bağımlı etkileşimini güçlendirir.
- Pıhtılaşma kaskadının katalizine yardım eder.

γ -karboksilasyon reaksiyonlarını yapabilmek için K vitamini indirgenmiş hidrokinon (KH₂) formunda olmalıdır.

Reaksiyon sırasında KH₂ vitamin K epokside (KO) dönüşür.

Vitamin K epoksid vitamin K epoksid redüktaz (VKOR) enzim kompleksi tarafından yeniden KH₂'ye dönüştürülür.

K vitamini eksikliği
K vitamini antagonisti varlığı

Pıhtılaşma faktörü öncüllerinin yetersiz
 γ -karboksilasyonu

Faktör II, VII, IX ve X'un kalitatif eksikliği
(Yetersiz fonksiyon)

- K vitamini eksikliğine bağlı kanama her yaşta olabilir.
- Bebeklerde daha yaygındır.
- Yenidoğan döneminde K vitaminine bağımlı pıhtılaşma faktörleri ve protein C ve protein S fizyolojik olarak daha düşük düzeydedir (normal yetişkin düzeyinin yaklaşık yarısı).
- Yaklaşık 3. günde en düşük düzeylere inerler.
- Protein C dışındaki faktörler yaklaşık 6 ayda erişkin düzeyine ulaşır.

Yenidoğan döneminde K vitaminine bağımlı faktörler neden düşük düzeydedir?

- K vitamininin plasentadan geçişi yetersiz.
- Doğumda K vitamini deposu az.
- Anne sütünde K vitamini düzeyi düşük (anne sütündeki K vitamini miktarı 1.5 µg/dl, inek sütündeki miktarı yaklaşık 6 µg/dl düzeyinde).
- Yetersiz anne sütü alımı.
- Yenidoğan bebekte bağırsakta bakteriyel K vitamini sentezi az / yok (steril bağırsak).

*Yenidoğan döneminde günlük K vitamini ihtiyaı
1-5 µg/kg.*

- Hepatosit immatüritesi nedeniyle Vitamin K redüktaz aktivitesinde eksiklik (pıhtılaşma faktörlerinde yetersiz γ –karboksilasyon)
- *Doğumda K vitamini profilaksisi alan ve rölatif K vitamini eksikliği düzeltilen bebeklerde bile VK bağımlı faktörlerin düzeyi yetişkin düzeyinden önemli derecede daha düşük*

Düşük doğum ağırlıklı prematüre bebeklerde:

- K vitamini depoları
- Pıhtılaşma faktörleri
term bebeklerdekinden daha düşük.
- Karaciğer immatür, K vitaminine cevap daha yavaş ve değişken.

Yenidoğanın kanamalı hastalığı ilk olarak
Townsend tarafından 1894'te tanımlandı
(*Townsend C. The haemorrhagic disease of the
newborn. Arch Pediatr. 1894;11:559.*)

Dam ve Doisy yağda eriyen K vitamini
keşiflerinden dolayı 1941 yılında Nobel ödülü
aldılar.

Sağlıklı çocuklarda primer K vitamini eksikliğine bağlı kanamalar sık değil:

- K vitamini ihtiyacının azlığı
- Bitkisel ve hayvansal besinlerin çoğunda K vitamini bulunması

K vitamini eksikliği için risk altında olan çocuklar-1

- Prematür bebekler
- Anne sütüyle beslenen yenidoğanlar
- Besinlerle yeterli K vitamini alamayan kronik olarak hasta çocuklar
- K vitamini emilimini bozan hastalığı olan çocuklar:
  - Kolestatik karaciğer hastalığı,
  - Kistik fibrozis,
  - Biliyer atrezi,
  - Celiak hastalığı,
  - İshal,
  - Alfa -1- antitripsin eksikliği

K vitamini eksikliği için risk altında olan çocuklar-2

- Geniş spektrumlu antibiyotik kullanırken iyi beslenemeyen çocuklar
- Tedavi amacıyla kullanılan ilaçlar (fenitoin, warfarin).
- Annenin kullandığı ilaçlar:
  - Oral antikoagulanlar,
  - Antitüberküloz ilaçlar,
  - Antiepileptikler: fenitoin, fenobarbital, valproat, karbamezapin.
- Kaza ile warfarin etkisi olan maddelerin alınması

Kök hücre transplantasyonu yapılan hastalarda ve onkoloji hastalarında K vitamini eksikliği sıklığı fazladır

- İlaç antagonizmi
- Karaciğer fonksiyon bozukluğu
- Yağ emilim bozukluğu
- İştahsızlık
- Yetersiz alım
- Bunların kombinasyonları

Klinik Bulgular

K vitamini eksikliğinin temel klinik bulgusu hafiften ağır dereceye kadar değişen kanamalardır.

K vitamini eksikliğine bağlı kanama (VKDB = KVEK) (önceden yenidoğanın hemorajik hastalığı olarak isimlendiriliyordu).

- Ekimozlar
- İntravenöz girişim yerlerinden sızıntı şeklinde kanamalar
- Vücut içine kanamalar
- Vücut dışına kanamalar

Kanamamanın zamanına göre:

- Erken K vitamini eksikliğine bağlı kanama: hayatın ilk 24 saati içinde olan kanamalar.
- Klasik K vitamini eksikliği kanaması: 2-7. günlerde olan kanamalar.
- Geç K vitamini eksikliğine bağlı kanama: 8. günden sonra olan kanamalar.

Erken K vitamini eksikliğine bağlı kanama

- İlk 24 saat içinde görülür.
- Nedenleri genellikle annenin kullandığı K vitamini ile etkileşebilen ilaçlardır (antikonvulzanlar, antitüberküloz ilaçlar, oral antikoagulanlar).
- Ağır gastrointestinal kanama, kafa içi kanama, intraabdominal kanamalar, sefal hematoma, göbekten kanama.
- Kafa içi kanama insidansı yüksektir

Klasik K vitamini eksikliğine bağlı kanama (Klasik yenidoğanın hemorajik hastalığı)

- Genellikle hayatın ikinci ve 7. günleri arasında görülür.
- Profilaktik K vitamini almayan bebeklerde sıklık 1/10.000 -1/100 canlı doğum (farklı beslenme alışkanlıkları ve risk faktörleri nedeniyle).
- Özellikle anne sütü alanlarda ve ağızdan beslenmesi yetersiz olanlarda görülür.

Klasik K vitamini eksikliğine bağlı kanama - 2

Bulguları: daha hafif kanamalar

- Gastrointestinal kanama,
- Göbekten kanama,
- Kafa içi kanamalar (sıklığı düşük),
- İç kanamalar,
- Baş-boyun bölgesine kanama,
- Enjeksiyon yerlerinde kanama,
- Sünnet kanamaları.

Geç K vitamini eksikliğine bağlı kanama

- Doğumdan sonraki bir hafta ile 6 ay arasında K vitamini eksikliğine bağlı kanama.
- Sıklık: 4-10/10.000 doğum.
- Diğer yönlerden sağlıklı bebeklerde ani kanama şeklinde ortaya çıkabilir.
- Kafa içi kanama sıklığı çok yüksek (>%50)

Geç K vitamini eksikliğine bağlı kanama nedenleri:

- Doğumda K vitamini profilaksisi yapılmaması veya eksikliği,
- Emilim bozuklukları,
  - Kolestaz,
  - Karaciğer hastalıkları,
  - Biliyer atrezi,
  - Alfa 1 antitripsin eksikliği,
  - Celiak hastalığı,
  - Kistik fibrozis,
  - İdiopatik durumlar.

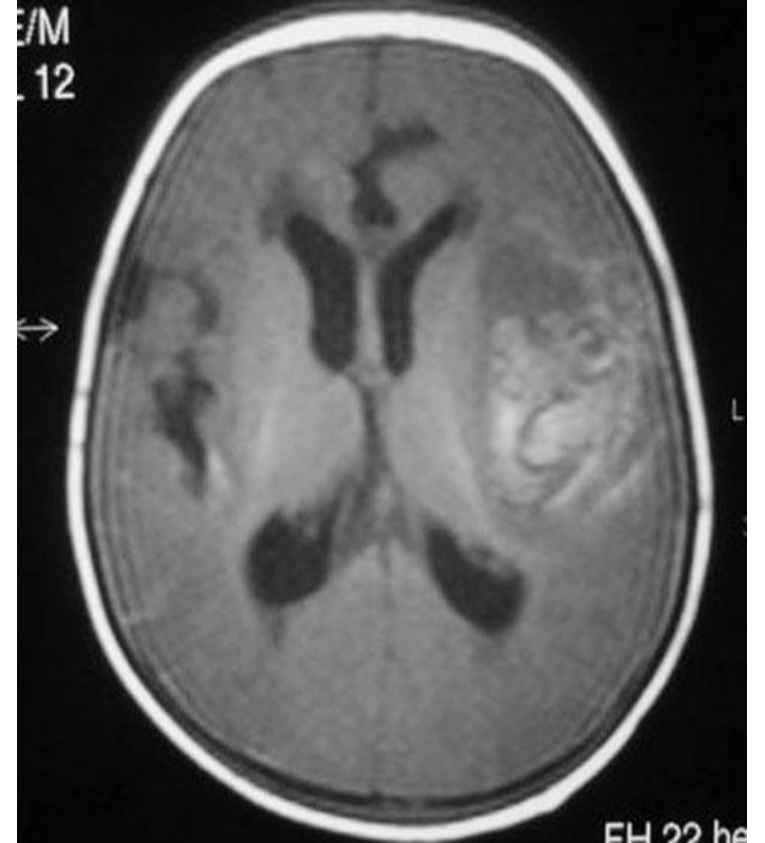
Geç K vitamini eksikliğine bağlı kanama

Klinik bulgular:

- Kafa içi kanama bulguları,
- GİS kanamaları,
- Deriden,
- Baş-boyun bölgesinden,
- Enjeksiyon yerlerinden,
- Ürogenital sistem, sünnet,
- İntratorasik kanama.

Kafa İçi Kanama Bulguları

- Fontanel kabarıklığı
- Kusma
- Emme – beslenme bozukluğu
- İritabilite
- Konvulziyon

Laboratuvar Tanısı

- PT ve aPTT birlikte uzun (1:1 normal plazma ile karışım yapıldığında düzelir)
  - K vitaminine bağımlı faktörlerin birden fazlasının seviyesinde düşüklük
  - *Birlikte aşağıdakilerden en az biri:*
    - Normal trombosit sayısı, normal fibrinojen düzeyi ve fibrin yıkım ürünlerinin yokluğu
    - Parenteral K vitamini tedavisi ile pıhtılaşma testlerinin normale dönmesi
    - Plazmada K vitamini eksikliğinde (antagonizminde) indüklenen proteinlerin (PIVKA) varlığı.
- (Pıhtılaşma bozukluğu olmaksızın PIVKA bulunması subklinik K vitamini eksikliğinin bir bulgusudur.)*

Ayırıcı Tanı

- **Karaciğer hastalığı:** Faktör V düzeyinin normal olması ve normal KCFT karaciğer hastalığı olasılığını uzaklaştırır.
- **DIC:** Normal Faktör VIII ve fibrinojen düzeyleri ve D-dimer düzeyinde artışın yokluğu DIC tanısını uzaklaştırır.
- *Bu bozukluklarla birlikte K vitamini eksikliği de bulunabilir.*
- *Tanıda şüphe varsa diğer tedavilerle birlikte K vitamini de verilmelidir.*

Tedavi

- K vitamini
- Taze donmuş plazma
- Protrombin kompleks konsantresi

Tedavi yolu ve özelliği hastalığın aciliyetine ve klinik duruma göre belirlenir.

K vitamini

- Tercih edilen yol subkutan uygulamadır. Güvenli ve etkindir (PT'de düzelme 2-6 saatte).
- Ağız yolundan K vitamini: emilim bozukluğu yoksa etkin. Etkisi daha yavaş (PT'de düzelme 6-8 saatte).
- İntravenöz uygulama: sadece diğer yollardan verilemediğinde ya da çok acil durumlarda kullanılmalıdır. 10 mL izotonik NaCl ile sulandırılmalı, verilme hızı 1 mg/dk'dan daha hızlı olmamalıdır. Anafilaktik reaksiyonlar görülebilir.
- İntramuskuler uygulama yapılmamalıdır (ağrı, şişlik ve hematoma oluşumuna yol açar).
- *PT 48 saat içinde düzelmeli, üç dozdan sonra halen düzelme yoksa K vitaminine devam edilmesinin bir faydası yoktur.*

Kanaması olmayan, PT-aPTT uzunluğu olan hastalarda tedavi

- K1 vitamini: 1-5 mg, subkutan yoldan.
- Tanı ve tedavi amaçlı,
- Pıhtılaşma bozukluklarının 2-6 saat içinde düzelmesi beklenir.
- Kanaması olmayan ve absorpsiyonu normal olan hastalarda ağız yolundan K vitamini kullanılabilir.

Hayatı tehdit etmeyen kanaması olan hastada tedavi

- K1 vitamini: 2-10 mg, subkutan yoldan.
- K1 vitamini İV yavaş olarak (anafilaktik reaksiyon !)
- Taze donmuş plazma: 10-20 mL/kg (TDP verilmesi birkaç defa tekrarlanabilir).

Kafa içi kanama veya hayatı tehdit eden kanamalarda tedavi

- K1 vitamini: 5-20 mg, İV sistemik.
- Taze donmuş plazma: 15-20 mL/kg.,
- Protrombin kompleks konsantresi: 50 U/kg (veya aktif faktör VII, F VIIa).

Erken K Vitamini Eksikliğinin Önlenmesi

- K vitamini ile etkileşen ilaç tedavisi alan gebe kadınlar, doğum sırasında bebeklerinde görülebilecek K vitamini eksikliğini önlemek için 36. gebelik haftasından başlayarak günde 10 mg oral K1 vitamini almalıdır.
- Doğumda K vitamini 1 mg İM.

K vitamini eksikliğine bağlı klasik ve geç kanamaların önlenmesi

- K vitamini profilaksisi,
- Erken ve yeterli anne sütü,
- Hazırlayıcı faktörlerin erken tanınması ve düzeltilmesi

K vitamini profilaksisi

- Parenteral K vitamini: 1 mg İM.
- Ağız yolundan K vitamini: etkinlik verilme sayısına ve dozuna bağlı.

Ağız yolundan profilakside önerilen uygulama:

- Doğumda 2-4 mg,
- Sonra, anne sütüyle beslenen bebeklere ilk 12 hafta haftada 1 mg (Klasik KVEK önlemede yeterlidir, fakat geç KVEK önlemede İM profilaksi kadar etkili değildir).

Ağız Yolundan K Vitamini Profilaksisinde Diğer Uygulamalar:

Hollanda uygulaması:

- Doğumda 2 mg K1 vitamini PO
- İlk 3 ay günlük 25 µg K1 vitamini PO
- Bu uygulamada günlük doz 150 µg'a çıktı (*de Winter JP, et al. Ned Tijdschr Geneesk 2011; 155 (18): A936.*)

İsviçre uygulaması:

- Doğumda 2 mg K1 vitamini PO,
- 4. gün 2 mg K1 vitamini PO
- 4. haftada 2 mg K1 vitamini PO

(*Laubscher B. Et al. Eur J Pediatr 2013; 172: 357-360.*)

- K vitamini eksikliğine bağlı kanamalar için risk grubunda olan bebeklere ek profilaksi uygulanmalıdır.
- Bu bebeklerde ağız yolundan profilaksinin etkinliği yeterli olmayabilir.

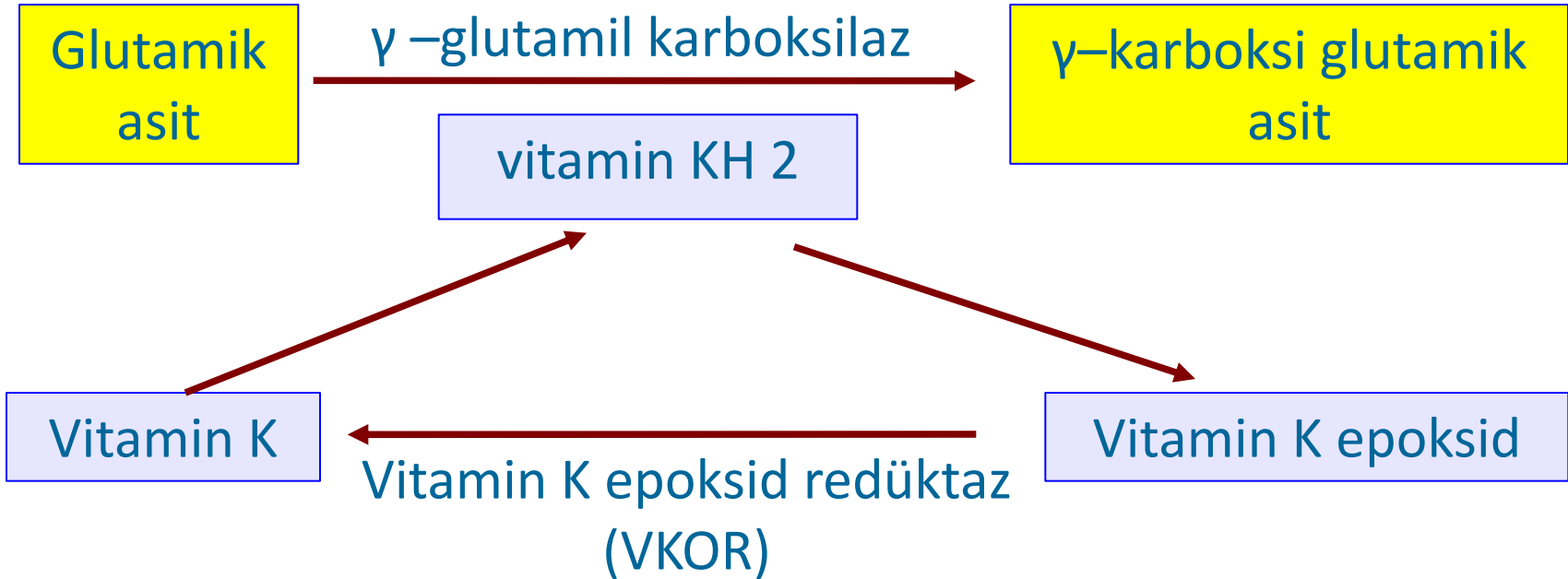
Yukarıda sunulan 2. hasta:

- Taburcu edildikten 1,5 ay sonra yeniden kusma, havale geçirme, emmeme yakınmaları ile geldi ve yeni bir intrakranial kanama tanısı konuldu.
- PT ve aPTT ölçülemeyecek kadar uzun.
- Fibrinojen düzeyi ve trombosit sayısı normal sınırlarda.

K vitaminine bağımlı proteinlerin kalıtsal kombine eksikliği

- K vitaminine bağımlı faktörlerin (FII, FVII, FIX, FX) post-translational aktivasyonunda görev alan GGCX enzimini,
- K vitamini metabolizmasında görev alan VKOR enzimini kodlayan genlerdeki mutasyonlara bağlı gelişir.
- Tekrarlayan K vitamini eksikliği bulguları ile ortaya çıkar.

Tip 1 hastalık 2. kromozomda bulunan *GGCX* genindeki mutasyonlardan

Tip 2 hastalık 16. kromozomda bulunan *VKORC1* genindeki mutasyonlardan

- Her iki hastalık otozomal resesif geçişlidir ve nadir görülür.

- GGCX aktivitesinde eksiklik pıhtılaşma faktörlerinde yetersiz karboksilasyon.
- VKOR aktivitesinde kalıtsal eksiklik K vitamininin epoksid formundan KH₂ formuna dönüşmesinde yetersizlik.
- Bu hastalarda protein C ve protein S te düşük olmasına rağmen, bildirilmiş venöz ya da arteriyel tromboz vakası yoktur.
- Bozukluk daha çok kanamayla ilişkilidir.

K Vitaminine Bağlı Faktörlerin Kalıtsal Eksiliğinde Klinik Bulgular

Kanama bulguları sıklıkla bebeklikte ortaya çıkar.

- Yenidoğan dönemindeki rutin K vitamini uygulanması tanıyı geciktirebilir.
- Faktör düzeyleri 5 ünite/mL'den düşük ise ağır kanamalar (kafa içi kanama, göbek kordonu kanaması).
- Büyük çocuklarda kolay morarma, mukokutenöz kanamalar veya cerrahi sonrası kanamalar.
- Ağır etkilenmiş çocuklarda iskelet bozuklukları da (nazal hipoplazi, parmak uçlarında hipoplazi, hafif iletim tipi işitme kaybı) bulunabilir.

K Vitaminine Bağlı Faktörlerin Kalıtsal Eksiliğinde Tedavi ve Profilaksi

K1 vitamini 10 mg, oral veya parenteral, tanı konar konmaz.

Bazı hastalarda yetersiz cevap alınır. Faktör II, VII, IX ve X aktivitelerinde yeterli düzelme her zaman olmaz, (karboksilasyon tam değil).

Kanama sırasında ya da cerrahi müdahale durumlarında TDP veya protrombin kompleks konsantresi (PCC).

PCC kullanımında tromboz ve DIC gelişebileceğinden dikkatli olunmalıdır.

Profilaksi: haftada bir 10 mg K1 vitamini

Türkiye'de kullanımda olan K vitamini preparatları

- Konakion 10 mg ampul, K1 vitamini.
- Konakion MM 2 mg / 0.2 mL pediatrik ampul, K1 vitamini; oral, İM, İV, mikst misel solusyon.
- Libavit K 20 mg ampul, K3 vitamini (menadion).
- Vi-plex K 10 mg ve 20 mg ampul, K3 vitamini (menadion).

Profilaktik K vitamini her yenidoğan bebeğin hakkı

Katılımınız ve sabrınız için teŝekkürler